

JAK WYKORZYSTAĆ KAPITAŁ INTELEKTUALNY LUDZI STARSZYCH?¹

SIROJĆ ZDZISŁAW

Abstrakt

Pomerne dlhý čas prebiehajú v oblasti vedy i kultúry diskusie, ako čo najúčinnejšie využívať skúsenosti preechádzajúcich generácií. Systémové riešenie, však doposiaľ nik nepredstavil. Dnes vieme, že primárnym zdrojom bohatstva jednotlivcov i spoločnosti je predovšetkým intelektuálny kapitál. Z tohto dôvodu je potrebné neustále zdokonaľovanie vlastných vedností v tejto oblasti.

Príspevok všeobecne charakterizuje intelektuálny kapitál a predstavuje konkrétne návrhy na jeho využitie v prospech širokej verejnosti.

Abstract

For a long time there is a discussion in culture and science has to use the wisdom of aged persons. Till now nobody has presented systematic solutions of this problem. Today we already know that the source of individual and common wealth is intellectual capital. There is need of further deepening of the knowledge in this field.

The purpose of this article is the general characterization of intellectual capital as well as to present some proposals concerning using it from the social point of view.

Kľúčové slová

Staroba. Dospelosť. Intelektuálny kapitál. Ľudský kapitál. Spoločný kapitál.

Key words

Elderness. Aged persons. Intellectual capital. The use of intellectual capital. Human capital. Social capital.

Starosć i ludzie starzy w społeczeństwie

Starosć to ostatni etap życia człowieka. Coraz częściej trwa bardzo długo. W wielu współczesnych społeczeństwach przeciętne dalsze trwanie życia człowieka znacznie przekroczyło 80 lat, w szczególności kobiet / Japonia – 85,8, Francja – 84,4, Hiszpania – 84,4, Szwajcaria – 82,2 / [*Rocznik Demograficzny*, 2008, s. 536-539].

Mimo tego, iż starzenie się jest procesem indywidualnym, warto, dla potrzeb polityki społecznej i pracy socjalnej, wyróżnić następujące jej etapy:

- wczesną starosć / 60 – 70 lat /,
- starosć właściwą / 71 – 80 lat /,
- późną starosć / 81 – 90 lat /,
- długowieczność / ponad 90 lat /.

W literaturze naukowej spotkać można jednak i inne propozycje podziału tego okresu życia człowieka, których szerzej nie będziemy tu przedstawiać [zob. np.: T.B. Kulik, M. Latałski

/ red. /, 2002, s. 293-294; J. Kowaleski / red. /, 2006, s. 115].

¹ Spôsoby a možnosti využitia intelektuálneho kapitálu dospelých ľudí (How to use the intellectual capital of the aged persons?)

Starość często łączy się z przejściem na emeryturę. Rzeczywisty wiek przechodzenia na emeryturę wynosi, bowiem, w państwach Unii Europejskiej około 60 lat dla kobiet i nieco ponad 62 lata dla mężczyzn [F. Romans, 2007].

Nadmierne starzenie się społeczeństw, w szczególności w państwach rozwiniętych i rozwijających się, jest zjawiskiem niekorzystnym. W Niemczech 25 % społeczeństwa to ludzie starzy, a społeczeństwo niemieckie jest, obok japońskiego i włoskiego, jednym z najstarszych społeczeństw na świecie [*Niemcy w świetle faktów i liczb*, 2001]. W Stanach Zjednoczonych w XX wieku liczba ludzi starych podwoiła się [N. Goodman, 1997, s. 175]. Proces starzenia się społeczeństw dotyka nie tylko państw bogatych, ale także przechodzących transformację systemową [O. Czerniawska, 2001], np. w Polsce ludzie starzy stanowią ponad 1/6 część społeczeństwa [*Seniorzy w polskim społeczeństwie*, 1999].

Pojęcie i składniki kapitału intelektualnego

Kapitał intelektualny to niematerialne zasoby tkwiące w poszczególnych jednostkach jak i w całym społeczeństwie. Na kapitał intelektualny składają się kapitał ludzki i kapitał społeczny. Podstawowe elementy kapitału ludzkiego to wiedza, doświadczenie i umiejętności, natomiast wśród ważniejszych składników kapitału społecznego wymienić należy: normy społeczne, zaufanie społeczne, wzory realizacji wartości i rozwiązań organizacyjnych, tradycję i obyczaje, instytucje społeczne, wzajemne relacje / tab. 1. /.

W literaturze naukowej spotkać można różne definicje kapitału intelektualnego, a w szczególności kapitału społecznego, ale dla potrzeb niniejszego artykułu poprzestaniemy na bardzo zsyntetyzowanej jego postaci [zob. także: T. Czechowska – Świtaj, 2005; B. Szlachta / red. /, 2004; The World Bank, 2002].

Tab. 1: Podstawowe składniki kapitału społecznego

Kapitał intelektualny	
Kapitał ludzki	Kapitał społeczny
Wiedza Doświadczenie Umiejętności	Normy społeczne Tradycja i obyczaje Wzajemne relacje Zaufanie społeczne Wzory realizacji wartości Wzory rozwiązań organizacyjnych

Źródło: opracowanie własne; zob. także: Z. Sirojć, J. Soboń, *The problems of the management of the social capital*, Klaipeda University, "Tiltai. Priedas: Mokslo Darbai" 2009, Nr 39; M. Malicki, J. Soboń, Z. Sirojć, *The social capital and the management of the enterprise and of the city*, "Obrazowanie i Nauka", Sofia 2008.

Niektóre propozycje wykorzystania intelektualnego kapitału ludzi starych

Starość to zjawisko naturalne i indywidualne. Wymaga, zatem, zróżnicowanego podejścia zarówno w aspekcie prowadzonej wobec ludzi starych polityki jak i w szczególności w aspekcie udzielanej pomocy społecznej i prowadzonej pracy socjalnej.

„Jedną z dróg do rozwiązania problemów dotyczących starzenia się ludności jest z pewnością włączanie człowieka starszego w aktywne życie społeczne, wykorzystywanie zasobów doświadczenia, wiedzy i mądrości, jakimi może się on podzielić. Starsi w istocie nie powinni być traktowani jako ciężar dla społeczeństwa, ale jako bogactwo, które może przyczyniać się do jego dobrobytu. Mogą nie tylko dawać świadectwo, że istnieją pewne aspekty życia, jak na przykład wartości humanistyczne i kulturowe, moralne i społeczne, których nie da się mierzyć kryteriami ekonomicznymi czy funkcjonalnymi: mogą także skutecznie wspomagać środowiska pracy i warstwy kierownicze. W istocie rzeczy chodzi nie tylko o to, żeby coś zrobić dla ludzi starszych, ale by zaakceptować ich jako odpowiedzialnych współpracowników, którzy w sposób rzeczywiste dla nich możliwy będą uczestniczyć w realizacji wspólnych projektów zarówno w fazie planowania, jak i dialogu i wykonania” [Jan Paweł II, 2002].

Naszym celem jest wyakcentowanie spraw, które mogą mieć wpływ na lepsze wykorzystanie w skali ogólnospołecznej ogromnego kapitału intelektualnego drzemącego w ludziach starych. Większość składników kapitału intelektualnego, bowiem, powiększa się wraz z wiekiem, np.:

- doświadczenie,
- wiedza,
- rozwiązania organizacyjne,
- sposoby realizacji wartości,
- wzajemne relacje.

Są to elementy decydujące często o powodzeniu zarówno indywidualnych przedsięwzięć, jak i działań zbiorowych. Współczesne, dobrze zorganizowane społeczeństwa, nie mogą sobie, zatem, pozwolić na znaczące wyłączenie ludzi starszych z aktywności społecznej, politycznej, kulturalnej, naukowej czy gospodarczej. Praktyka jednak często

bywa inna. Państwa borykające się z problemem bezrobocia i niską jakością usług socjalnych, starają się wypchnąć ludzi starszych poza główny nurt życia społecznego. To działanie wyjątkowo niekorzystne ze względów ekonomicznych i społecznych. Dlatego trzeba ciągle przypominać o konieczności wypracowania przez państwo i społeczeństwo strategii wykorzystania potencjału intelektualnego i społecznego drzemiących w ludziach starszych. Powinna ona uwzględniać m.in. następujące aspekty życia społecznego:

1. Podniesienie poziomu i jakości życia ludzi starych, w szczególności opieki zdrowotnej. Mając zapewnione bezpieczeństwo socjalne, ludzie starzy mogliby w szerszym niż dotychczas stopniu włączać się w życie społeczne.
2. Zmianę filozofii stanowionego prawa, według zasady, iż ludzie starzy nie powinni być inaczej traktowani niż reszta społeczeństwa.
3. Zorganizowanie procesu stopniowego wyłączenia ludzi starych z aktywności społecznej.
4. Uelastycznienie form zatrudnienia ludzi starszych. Chodzi o możliwość wypełniania przez nich funkcji: doradczych, konsultacyjnych, eksperckich, edukacyjnych, badawczych, dokumentacyjnych itp.
5. Unowocześnienie i zunifikowanie systemu emerytalnego.
6. Tworzenie zintegrowanych systemów pomocy środowiskowej dla ludzi starych.
7. Tworzenie instytucji społecznych i organizacji pozarządowych, grupujących konsultantów-mędrców, którzy mogliby wypowiadać się w kwestiach strategicznych dla państwa, regionu czy miasta, w szczególności w sprawach dotyczących prowadzonej polityki społecznej czy pracy socjalnej, tym bardziej mając na uwadze to, iż seniorzy odczuwają silną potrzebę wykonywania działań społecznie użytecznych.
8. Przygotowanie cząstkowych strategii, które określałyby sposoby wykorzystania kapitału intelektualnego ludzi starych, w różnych dziedzinach życia społecznego, jak np.: nauka, medycyna, edukacja, kultura, polityka społeczna, polityka zagraniczna, bezpieczeństwo itp.
9. Podejmowanie działań skierowanych przeciw izolacji ludzi starszych / aktywizacja społeczna i polityczna / oraz przeciw ich dyskryminacji / działania prawne, medialne, edukacyjne itp. /.
10. Wsparcie rodzin, które są obciążone opieką nad ludźmi starszymi.
11. Wsparcie organizacji pozarządowych, zajmujących się problemami ludzi starszych.
12. Wsparcie przedsiębiorstw i organizacji, które zatrudniają ludzi starych.

W swoich rozważaniach dopuszczamy jednak możliwość wyjątkowego ograniczenia udziału ludzi starszych w niektórych dziedzinach życia politycznego i gospodarczego, np.

ograniczenie udziału ludzi starych w wykonawczych strategicznych strukturach państwa czy też w dowodzeniu oddziałami zbrojnymi.

W artykule przedstawiliśmy tylko niektóre aspekty tego niezwykle istotnego społecznie zagadnienia. W istocie chodzi o to, by mówiąc o ludziach starych, nie traktować ich tylko w aspekcie udzielanej im pomocy, ale także wskazywać na znaczenie wykorzystywania drzemiącego w nich ogromnego kapitału intelektualnego.

Bibliografia

- Czechowska – Świtaj T., Zarządzanie kapitałem intelektualnym w organizacji, Warszawa 2005.
- Czerniawska O., Starość wczoraj, dziś i jutro, 2001, <http://kutw.kk.jgora.pl>
- Goodman N., Wstęp do socjologii, Poznań 1997.
- Jan Paweł II, List papieski do uczestników II Światowego Zgromadzenia poświęconego problemom starzenia się ludności, Madryt 2002.
- Kowaleski J. / red. /, Ludzie starzy w polskim społeczeństwie w pierwszej dekadzie XXI wieku, Łódź 2006.
- Kulik T. B., Latałski M. / red. /, Zdrowie publiczne, Lublin 2002.
- Malicki M., Soboń J., Sirojć Z., The social capital and the management of the enterprise and of the city, "Obrazowanie i Nauka", Sofia 2008.
- Niemcy w świetle faktów i liczb: Ludzie starsi, 2008, <http://www.tatsachsen-ueber-deutschland.de>
- Rocznik Demograficzny, GUS, Warszawa 2008.
- Romans F., The transition of women and men from work to retirement, "Statistics in focus. Population and social conditions" 97/2007, Eurostat, Brussels.
- Seniorzy w polskim społeczeństwie, GUS, Warszawa 1999.
- Sirojć Z., Soboń J., The problems of the management of the social capital, Klaipeda University, "Tiltai. Priedai: Mokslo Darbai" 39/2009.
- Szlachta B. / red. /, Słownik społeczny, Kraków 2004.
- The World Bank, What is social capital, 2002, www.worldbank.org

Address of author

Zdzisław Sirojć
02-078 Warszawa
ul. Krzywickiego 5/7/5
tel. 668 315 788
e-mail: siro19@wp.pl